

Examen VWO

2022

tijdvak 1
dinsdag 17 mei
9.00 - 12.00 uur

Latijnse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 23 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 74 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 5-6 **quae** t/m **fuerunt**

De inhoud van dit tekstgedeelte wordt ondersteund door het gebruik van het stilistisch middel parallelisme.

- 1p 1 Leg uit dat de inhoud ondersteund wordt door dit stilistisch middel.

Regel 8 **Romam trahebatur**

Hier wordt niet vermeld door wie deze handeling werd uitgevoerd. Uit de context valt dit echter wel op te maken.

- 1p 2 Citeer uit de regels 7-11 (**fuerat** t/m **praestabo**) het desbetreffende Latijnse woord.

Regel 9 **Arria** t/m **imponeretur**

In het vervolg (t/m regel 13 **secuta est**) geeft Arria een argument voor dit verzoek.

- 2p 3
- a Noteer in eigen woorden dit argument.
 - b Noteer een zelfbedachte aannemelijke reden waarom de soldaten niet wilden voldoen aan haar verzoek.

Regel 9 **navem** en regel 12 **piscatoriam nauculam**

- 2p 4
- a Citeer uit de regels 11-13 (**Non** t/m **secuta est**) het Latijnse tekstelement waarmee **navem** (regel 9) nogmaals wordt aangeduid, en noteer de naam van een van de opvarenden.
 - b Citeer uit de regels 11-13 (**Non** t/m **secuta est**) het Latijnse tekstelement waarmee **piscatoriam nauculam** (regel 12) nogmaals wordt aangeduid.

Regel 17-18 **Vis** t/m **mecum**

In deze regels gebruikt Thrasea het argumentatief middel analogie. Deze analogie is niet volledig onder woorden gebracht.

- 1p 5 Noteer in eigen woorden de volledige analogie die Thrasea gebruikt.

Regel 20 **custodiebatur** en **sensit**

- 2p 6 Noteer van elk van deze beide persoonsvormen de werkwoordstijd en verklaar het verschil. Betrek in je antwoord de betekenis van beide persoonsvormen.

Regel 21 **potestis enim** t/m **non potestis**

In dit tekstgedeelte zijn drie van de onderstaande stilistische middelen gebruikt.

- 1p 7 Welk stilistisch middel komt niet in dit tekstgedeelte voor?
- A alliteratie
 - B asyndeton
 - C chiasme
 - D hyperbaton

- Regel 27 **alia esse clariora alia maiora**
- 1p 8 Bij welke categorie horen **illud** (regel 26) en **haec** (regel 26) volgens Plinius?
- A **illud** en **haec** horen beide bij **clariora**.
 - B **illud** hoort bij **clariora** en **haec** bij **maiora**.
 - C **illud** en **haec** horen beide bij **maiora**.
 - D **illud** hoort bij **maiora** en **haec** bij **clariora**.

Afbeelding 1 en Tekst 1

- 1p 9 Citeer uit de regels 21-27 van tekst 1 (**Dum t/m Vale**) het Latijnse tekstelement dat een toepasselijk onderschrift is voor het schilderij van afbeelding 1.

Tekst 2

Regel 1 **Casta** t/m **Paeto**

In deze regel gebruikt Martialis hetzelfde stilistisch middel tweemaal.

- 2p 10 Leg uit dat hierdoor de band tussen Arria en haar echtgenoot wordt benadrukt. Noteer in je antwoord ook de naam van het desbetreffende stilistisch middel.

Regel 1 **traderet**, regel 2 **strinxerat**, regel 3 **feci** en regel 4 **facies**

Deze persoonsvormen verwijzen naar gebeurtenissen die niet tegelijkertijd plaatsvinden.

- 1p 11 Noteer deze persoonsvormen in chronologische volgorde, van eerder naar later.

Regel 4 **tu quod facies**

- 1p 12 Noteer in eigen woorden wat Arria concreet bedoelt met **tu quod facies**.

Tekst 3

Regel 1-2 **deorum** t/m **adpetas**

- 3p 13 a Noteer in eigen woorden wat met dit tekstgedeelte concreet bedoeld wordt.

Plinius baseert zijn bewering **deorum** t/m **adpetas** op enkele feiten, die hij vermeldt in het vervolg (t/m regel 6 **sorderent**).

- b Noteer in eigen woorden twee van deze feiten.

Regel 9-10 **ut** t/m **sequetur**

Door F.J.A.M. Meijer en D. den Hengst wordt dit tekstgedeelte als volgt vertaald:

alsof iedere slag bloed en pijn teweegbracht

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn niet geheel overgenomen.

- 1p **14** Leg dit uit met betrekking tot **ictus** (regel 9). Ga in je antwoord in op zowel het Latijn als de vertaling.

Regel 10-13 **Nemo** t/m **mutarentur**

- 2p **15** **a** Citeer uit dit tekstgedeelte het Latijnse woord waaruit afgeleid kan worden dat het vorige regime lang geduurd heeft.
b Noteer in eigen woorden wat concreet het onderwerp is van **mutarentur** (regel 13).

Regel 19 **effigies**

Hiermee wordt een ruitersstandbeeld van Domitianus bedoeld.

De Romeinse dichter Statius heeft tussen 90 en 95 na Christus een dichtbundel gepubliceerd, waarin hij het paard van dit standbeeld vergelijkt met het houten paard van Troje:

Dát paard bracht verderf en verborg woeste Grieken in zich, terwijl dít paard ons juist vertrouwen geeft door de vriendelijke ruiter die erop zit. Het is prettig om naar zijn gezicht te kijken, waarop de sporen zichtbaar zijn van oorlog, maar ook van aangename vrede.

- 2p **16** **a** Noteer het verschil in toon tussen deze beschrijving door Statius en Plinius' vermelding van dit beeld in de regels 18-20 (**cum** t/m **profundebat**). Ga in je antwoord in op zowel Statius' toon als die van Plinius.
b Waardoor was het voor Statius niet mogelijk in het bovenstaande citaat dezelfde toon te gebruiken die Plinius gebruikt in de regels 18-20 (**cum** t/m **profundebat**)? Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 2-20 **Itaque** t/m **profundebat**

In een van zijn brieven schrijft Plinius over de *Panegyricus* onder meer het volgende:

Als nu tenminste nog op indeling, overgangen en stijlfiguren tegelijk werd gelet. Want briljante ingevingen en adembenemende wendingen, die vind je ook wel eens bij barbaren, maar een sluitende compositie en gevarieerde figuren zijn uitsluitend aan geschoolde schrijvers voorbehouden.

“indeling”

De regels 2-20 (**Itaque** t/m **profundebat**) zijn in te delen in drie gedeelten, waarin Plinius telkens eerst over Trajanus en dan over Domitianus spreekt.

- 5p 17 a Citeer het Latijnse woord waarmee het tweede gedeelte begint en citeer het Latijnse woord waarmee het derde gedeelte begint.

“overgangen”

In de drie gedeelten waarin de regels 2-20 (**Itaque** t/m **profundebat**) zijn in te delen, spreekt Plinius telkens eerst over Trajanus en dan over Domitianus. Bij de overgang van Trajanus naar Domitianus gebruikt Plinius in elk gedeelte een ander woord om aan te geven dat er een tegenstelling bestaat tussen beide keizers.

- b Citeer uit elk van de drie gedeelten het desbetreffende Latijnse woord.

“stijlfiguren”

In het korte tekstgedeelte **aditus** t/m **relucebat** (regel 3-4) gebruikt Plinius een groot aantal stilistische middelen.

- c Noteer de namen van twee verschillende van deze stilistische middelen.

Regel 23-24 **reformat et corrigat**

In het vervolg (t/m regel 28 **tutum est**) wordt hiervan een voorbeeld genoemd.

- 1p 18 Beschrijf in eigen woorden dit voorbeeld.

Regel 21-28 **Omnia** t/m **tutum est**

Met **noster** (regel 23) en **nostri** (regel 27) verwijst Plinius onder anderen naar zichzelf.

- 1p 19 Citeer uit de regels 21-28 (**Omnia** t/m **tutum est**) het andere Latijnse tekstelement waarmee Plinius de groep mensen aanduidt waartoe hij zichzelf hier rekent.

Tekst 4

Regel 1-6 **Hic ubi sidereus** t/m **erant**

De Romeinse schrijver Suetonius schrijft over keizer Nero:

Het meeste geld verkwistte hij echter aan zijn bouwprojecten. Hij liet een paleis bouwen dat zich helemaal uitstreckte van de Palatijn tot de Esquilijn. Hij noemde het eerst De Passage, later, toen het bij de brand van Rome verwoest en herbouwd was, Het Gouden Huis. (...)

Er waren ook landelijke gedeelten met een afwisseling van akkers, wijngaarden, weilanden en bossen met allerlei tamme en wilde dieren. (...) In de overige gedeelten was alles met bladgoud bedekt en versierd met edelstenen en parelmoer.

- 3p 20 a Citeer uit de regels 1-6 (**Hic ubi sidereus** t/m **erant**) een Latijns woord waarmee Martialis het door Suetonius genoemde paleis bedoelt.

“dat zich helemaal uitstreckte van de Palatijn tot de Esquilijn”

- b Noteer uit de regels 1-6 (**Hic ubi sidereus** t/m **erant**) het nummer van de regel waarin Martialis een soortgelijke opmerking maakt.

“was alles met bladgoud bedekt en versierd met edelstenen en parelmoer”

- c Citeer uit de regels 1-6 (**Hic ubi sidereus** t/m **erant**) het Latijnse woord waarmee Martialis dit aspect tot uiting brengt.

Regel 6 **Neronis**

- 1p 21 Citeer uit het vervolg (t/m regel 12 **domini**) het Latijnse woord waarmee Nero aangeduid wordt.

Regel 11 **Reddita est**

- 1p 22 Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 1 **Hic ubi sidereus**) het Latijnse woord dat de tegengestelde handeling weergeeft.

Tekst 4 en Tekst 3

De manier waarop Martialis in tekst 4 zijn onderwerp behandelt, is vergelijkbaar met wat Plinius schrijft in regel 24 van tekst 3 (**nihil** t/m **laudatur**).

- 1p 23 Leg dit uit.

Tekst 5

37p Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 5.
Vertaal de regels 1 t/m 12 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.